

Հրատարակութիւն Կենտրոնական Գրականատանոցի.

ԿՐՕՆԻ ԴԱՍԱԳԻՐՔ

ԵՐԿՐՈՐԳ ՏԱՐՈՒԱՅ ՈՒՍՈՒՄՆ

ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ-ՇԻՍԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՆԵՐԻ
ՀԱՄԱՐ

ՊԱՅԿԵՐԾԱՋԱՐԳ

(Համաձայն Ամենայն Հայոց Վեհափառ Կաթողիկոսոս
հաստատուած ծրագրի)

ԵՐԿՐՈՐԳ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ:

ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԵՑ ԳԻՒՏ ՔԱՀԱՆԱՑ ԱՂԱՆԵԱՆՑ

Թ Ի Յ Լ Ի Ս

Տպարան Մովսէս Վարդանեանի

1888

Հրատարակուիքին Կենտրոնական Դրավաճառանոցի.

Կ Ր Օ Ն Ի Դ Ա Ս Ա Գ Ի Ր Ք

ՍՏՈՒԳՎԱԾ Է 1961 Ք.

ԵՐԿՐՈՐԻ ՏԱՐՈՒԱՅ ՈՒՍՈՒՄՆ

ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ-ԾԻՍԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՆԵՐԻ

ՀԱՄԱՐ

2 (075)

ՊՐԱՅԵՒԵԱՋԱՐԻ

(Համաձայն Ամենայն Հայոց Վեհափառ Կաթողիկոսի
հաստատուած ծրագրի)

ԵՐԿՐՈՐԻ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ:

ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԵՑ ԳԻՒՏ ԳԱՀԱՆԱՅ ԱԳԱՆԵԱՆՑ

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս

Տպարան Մովսես Վարդանեանի

1888

Доз. цензурою, Тифлисъ, 24 Сентября 1887 г.

Тип. М. Вартамянца, Троиц. пер., д. № 11.

A $\frac{\text{II}}{5722}$

Հ Ր Ա Մ Ա Ն Ա Ի

S. S. ՄԱԿԱՐԱՅ Ա.

ՎԵՀԱՓԱՌ ԵՒ ՍՐԲԱԶՆԱԳՈՑՆ ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍԻ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

1870

J. S. WATSON

PRINTED BY J. S. WATSON

NEW YORK

Ա. Զ. Դ

ԱՌԱՋԻՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Հայոց եկեղեցական-ծխական ուսումնարանների նոր ծրագիրը նոր պահանջ յառաջացրեց մեր կրօնի դասագրքերի վերաբերմամբ:

Յայտնի է, որ այդ ծրագրով ձին է նոր կտակարանի կանոնադր ուսումը անանդվում է չորրորդ և ձինգերորդ տարիներում. իսկ առաջին երեք տարիների համար որոշուած են հատընտիր աղօթքներ, գլխաւոր տօների բացատրութիւններ և համառօտ բացատրութիւն եկեղեցւոյ խորհուրդների և ս. պատարագի աղօթքների: Մեր ցայսօր նրատարակուած կրօնի դասագրքերից և ոչ մինը չպարունակելով ծրագրած դասընթացը ամբողջապէս՝ զգացվում էր այդ ծրագրին համեմատ կրօնի դասագրքերի կարեւորութիւնը առաջին երեք տարիների համար:

Ահա այդ կարիքը ստիպեց ինձ մեռնարկել եռամեայ կրօնի ուսման դասագրքերի պատրաստութեան, որոնցից երկրորդ տարուայ «կրօնի դասագիրքը» լոյս եմ ընծայում այժմ:

Թէ որքան յաջողել է ինձ խօսել մանուկների մետ, տօների բացատրութիւնները յարմարացնել մանկական հասակին և հասկացողութեանը, այդ բոլ որոշեն հայ կրօնուսույցները, որոնց արդար դատաստանին յանձնում եմ սոյն դասագիրքը:

ԳԻԻՏ ՔԱՀԱՆԱՅ ԱՂԱՆԵԱՆՑ

Յ Ա Ն Կ

ՄԱՍՆ Ա.

Ա Ղ Օ Թ Ք Ն Ե Ր

Գոհանամք գրէն Տէր Աստուած մեր
Լուր ձայնից մերոց
Աչք ամենեցուն
Փառք քեզ Տէր, փառք քեզ
Սուրբ ես Տէր Աստուած մեր
Յիշեա՛ Տէր զպաշտօնեայս քո
Խաչ քո եղիցի մեզ ապաւէն:

ՄԱՍՆ Բ.

Տ Օ Ն Ե Ր.

Սուրբ Կոյս Մարիամի աւետումը
Քրիստոսի ծնունդը
Յիսուսին ծտանում են ՚տաճարը
Քրիստոսի մկրտութիւնը
Յիսուսի քարոզութիւնը, մատնութիւնը, չարչարանքը եւ
Թաղումը
Քրիստոսի յարութիւնը
Քրիստոսի Համբարձո՛ւմը
Հոգւոյն Սրբոյ գալուստը
Քրիստոսի սուրբ Խաչի վերացումը
Քրիստոսի սուրբ Խաչի գտնելը:

ՄԱՍՆ Ե.

Ա Ղ Օ Թ Ք Ն Ե Ր

Ա.

Ա Ղ Օ Թ Ք Ա Ռ Ա Ի Օ Տ Ե Ա Ն

Գոհանամք զքէն, Տէր Աստուած մեր,
որ զարթուցեր զմեզ 'ի հանգստենէ քնոյ
շնորհիւ ողորմութեան քո: Զարթո՛ր զմիտս
մեր արդարութեամբ առ քեզ, Տէր Աստուած
մեր, զի տեսցեն աչք մեր զփրկութիւն քո:
Եկեսցէ՛ և բնակեսցի՛ առ մեզ Աստուա-
ծութիւն քո, և ողորմութիւն քո հովանի և
պահապան լիցի՛ 'ի վերայ պաշտօնէից քոց:
Եւ զմեզ, զճառայքս քո արժանի արա՛ 'ի
տուէ և 'ի գիշերի և յամենայն ժամու միշտ
խորհիլ՛ 'ի սէր պատուիրանաց քոց: Եւ գո-
հանալով փառաւորել զՀայր և զՈրդի և
զՍուրբ Հոգիդ, այժմ՛ և միշտ և յաւի-
տեանս յաւիտենից. ամէն:

ԱՂՕԹՔ ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ

Լուր ձայնից մերոց, Տէր Աստուած մեր. ընկալ զաղաչանս մեր, զհամբարձումն 'ձեռաց մերոց և զբանս աղօթից, սրբելով զերեկոյի պատարագս մեր 'ի հոտ անուշից՝ 'ի հաճոյս քեզ պատրաստել:

Յաւել 'ի մեզ, Տէր ամենակալ, զհաւատ, զյոյս, զսէր, և զամենայն գործս առաքինութեան. որպէս զի ըստ կամաց քոց բարեսիրաց՝ միշտ կրօնաւորեալք բարեպաշտութեամբ 'ի տուէ և 'ի գիշերի, արժանաւորք եղիցուք յաղագս անձանց՝ մերոց փրկութեան. և վասն հոգևոր կենացաղաչել զքեզ, Տէր, և գտանել 'ի քէն զշնորհս և զողորմութիւն. և գոհանալով փառաւորեսցուք զՀայր և զՈրդի և զՍուրբ Հոգիդ. այժմ և միշտ և յաւիտեանս:

ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ՍԵՂԱՆՈՅ

(ձաղից առաջ)

Աչք ամենեցուն 'ի քեզ յուսան, և դու տաս կերակուր 'նոցա 'ի ժամու: Տաս դու 'նոցա և կերակրին, բանաս զձեռն քո և լցուցանես զամենեսեան քաղցրութեամբ կամօք քովք:

Գ.

ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ՍԵՂԱՆՈՅ

(ձաղից յետոյ)

Փառք քեզ Տէ՛ր՝ փառք քեզ, թագաւոր փառաց, որ ետուր մեզ կերակուր ուրախութեան, և լցուցեր զսիրտս մեր 'ի լիութենէ ամենաբաւական ողորմութեան քո, լցո և այժմ զմեզ հոգւովդ քով սրբով որպէս զի գացուք առաջի քո հաճոյք, և մի ամաչեցեալք, զի դու գաս և հատուցանես իւրաքանչիւր ըստ գործս իւր, և քեզ վայել է փառք իշխանութիւն և պատիւ, այժմ և միշտ և յաւիտեանս:

ԱՂՕԹՔ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

Սուրբ ես Տէր Աստուած մեր՝ հօր և փառաւորեալ, որ նստիս ՚ի կառս քերովբէականնս և լոյս ծագես յարարածս քո: Լուսաւորեա զմեզ Տէր ՚ի ժամ առաւօտուս, որպէս զի ՚ի ծագել լուսոյ տունջեանս՝ ծագեսցի՛ առ մեզ գութ մարդասիրութեան քոյ: Հեռացո՛ ՚ի մէնջ, Տէր, զխարէութիւն սատանայի՛ և զբռնութիւն նորա խորտակեան աղօթիւք և բարեխօսութեամբ ամենայն սրբոց: Արա՛ և զերկիրս պտղաբերս ՚ի սնունդս ծառայից քոց: Յորոց հանապազ փառաւորեալ գովի ամենասուրբ երրորդութիւնդ. այժմ՝ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից, ամէն:

Զ.

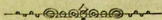
Յիշեան Տէր զպաշտօնեայս քո, զճնողսն մեր, զվարդապետս, զեղբարս, զընկերս, զկերակրիչս, զուխտաւորս, զճանապարհորդս, զհանգուցիչս՝ զվաստակաւորս, զխոստովանո-

ղըս. զապաշխարողս. զգերիս. զՏիւանդս.
զնեղեալս. զիշխանս. զչարարարս. զբա-
րերարս. զԹ՛շնամիս. զատելիս. և որք պա-
տուիրեցին մեզ հաւատով:

Է.

ՄԱՂԹԱՆՔ ՊԱՀՈՑ

Խաչ քո եղիցի՛ մեզ ապաւէն, Տէր
Յիսուս, յորժամ երևիս փառօք Հօր ընդ
ամպս լուսաւորս: Յայնժամ մէք մի՛ ամա-
չեսցուք յուսացեալքս 'ի քեզ, այլ զօրու-
թեամբ քով մեճաւ՝ բերկրեսցուք ընդ աջմէ
քումմէ՛ որպէս զորդիս լուսոյ և որդիս
տունջեան:

ՄԱՍՆ Բ

Տ Օ Ն Ե Ր

Ը.

ՍՈՒՐԲ ԿՈՅՍ ՄԱՐԻԱՄԻ ԱՒԵՏՈՒՄԸ

(Ղուկ. ա. 26—38)

Մօտ 1900 տարի սորանից առաջ Աստուծոյ հրեշտակը Հրէաստանի Գալիլիա գաւառի Նազարէթ քաղաքում երևեցաւ մի կոյսի, որ նշանուած էր Իսաւթի ցեղից մի մարդու հետ, որի անունն էր Յովսէփ. իսկ կուսի անունը Մարիամ էր: Թէ Մարիամը և թէ Յովսէփը թագաւորական ցեղից էին: Հրեշտակը ասաց Մարիամին. «Ուրախացիր Բերկրեալդ, Տէրը քեզ հետ է»: Մարիամը այս խօսքերը որ լսեց՝ շփոթուեցաւ և մտածում էր թէ ի՞նչ բանի համար է այս ողջոյնը: Իսկ հրեշտա-

կը ասաց նորան. «մի վախենար, Մարի-
ամ, որովհետև շնորհք գտար Աստուծոց
և ահա կը յղանաս և մէկ որդի կը ծնես,
որի անունը Յիսուս կը դնես: Նա մեծ կը
լինի և Բարձրեալի Որդի կասուի և Տէր Աս-

տուածը կըտայ նորան՝ նրա հայր Դաւ-
թի աթոռը, Յակովբի տան վերայ յաւիտե-
անս պէտք է թագաւորէ և նորա թագա-
ւորութիւնը վերջ չը պէտքէ ունենայ: Մա-
րիամը չը հաւատաց հրեշտակի խօսքին,

Տրեշտակը շարունակեց ու ասաց. «Սուրբ
Հոգին կ'իջնի քո վրադ և Բարձրելու
զօրութիւնը հովանի կը լինի քեզ. որով-
հետև նա, որ պէտք է ծնուի քեզանից,
սուրբ է և Աստուծոյ որդի կը կոչուի:
Աստուծոյ համար անկարելի բան չը կայ»:
Մարիամը հնազանդուեցաւ Աստուծոյ կամ-
բին, ասելով՝ ես Տիրոջ աղախինն եմ, թող
լինի ինձ ինչպէս որ ասացիր: Եւ Տրեշտա-
կը հեռացաւ նորանից:

Այս բանը պատահեցաւ ապրիլ ամսի
7-ին, այդ պատճառով մենք էլ այդ տօնը
կատարում ենք ապրիլի 7-ին:

'ի պատիւ սուրբ կոյս Մարիամի, որին
ասում ենք նաև Տիրամայր-Աստուածածին,
երգում ենք այս երգը.

Ուրախ լեր բերկրեալդ, Տէր ընդ
քեզ. օրհնեալ ես դու 'ի կանայս և
օրհնեալ է պտուղ որովայնի քո:

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾՆՈՒՆԴԸ

(Մատթ. Ը. 18-25. Ղուկ Բ. 1-22)

Մեզանից շատ հեռու մի երկրում երկու հոգի ճանապարհ էին գնում. այդ երկիրը գտնվում է դէպի հարաւ, ուր աւելի տաք է, քան թէ մեր երկիրը. որտեղից գալիս են մեր երկիրը երգող թըռչունները. ուր մեր կողմերից շատերը ուխտ են գնում և ձեռքերը դրոշմած յետ են գալիս: Այն երկիրը, ուր նրանք գնում էին, Հրէաստանն էր, հրէաների աշխարհքը. նոքա գնում էին Բեդղեսէմ քաղաքը: Բեդղեսէմը մեծ քաղաք էր. բացի տեղական բնակիչներից այդ միջոցին այնտեղ հաւաքուել էին մեծ բազմութիւն ուրիշ տեղերից, որոնք եկել էին իրանց անունները գրել տալու, որովհետև հրամայած էր, որ աշխարհագիր անեն, այն է բոլոր ժողովրդեան ցուցակագրեն: Նոքա ման եկան ամբողջ քաղաքը և տեղ չը գտան իրանց

բնակուլթեան համար. ամբողջ քաղաքում
հիւրանոց չկար, որտեղ կարողանային բնակ-
ուել. ուրեմն ի՞նչ պէտքէ անէին. դուրսը՝ մնալ
չէին կարող. մարդկանց բնակարան չկար,

բայց անասունների գոմեր շատ կային.
ահա՛ այդպիսի գոմերից մէկում, որ
շինուած էր մի այրի մէջ, տեղ գտան նորա
գիշերն անցկացնելու: Սյրի մէջ մտուր էլ
կար, խոտ ու դարման էլ անասունների
համար:

Այդ գիշերը միևնոյն այրի մէջ Աստուած նոցա մի սիրուն մանուկ պարգևեց: Մանուկին չէին կարող օրօրոցի մէջ պարկեցնել. ո՛վ կը տար այնանդ օրօրոց կամ գեղեցիկ շորեր. նորան փաթածեցին խանձարուրի մէջ և դրին այն մսուրի մէջ, ուր ոչխարը, հորթը, եզը, կովը և ուրիշ անասուններ խոտ ու դարման էին ուտում: Մանուկը փափուկ անկողին էլ չունէր, այլ պարկած էր դարմանի վերայ: Այս մանուկըն էր Յիսուս Փրկիչը: Մարիամը շատ էր սիրում Յիսուս մանկան. այրը մութն էր, իսկ այն տեղը, ուր մանուկն էր պարկած, լուսաւորուած էր:

Յովսէփն ու Մարիամը իրանց այս ուրախութիւնը սիրով կը պատմէին ուրիշ մարդկանց, եթէ հարևաններ ունենային: Քաղաքի բնակիչները քնած էին. հովիւներն էլ դաշտումն էին. նոքա հսկում էին իրանց հօտերը, որ գաղանները չը գողանան գառները: Ո՞վ կարող էր իմացնել նոցա Փրկիչ ծնուելու լուրը: Ահա այդ բանը Աստուած այսպէս կարգադրեց. —մի հրեշ-

տակ յանկարծ երևեցաւ դաշտում գըտ-
նուած հովիւներին. դաշտում բոլորովին
մութն էր, որովհետեւ գիշեր էր. երբ
հրեշտակն երևեցաւ՝ նորա շուրջը լուսաւոր-
ուեցաւ. հովիւները այդ բանի վերայ խիստ
վախեցան. հրեշտակն ասաց նոցա. մի
վախենաք, մեծ ուրախութիւն եմ աւետում
ձեզ, որ բոլոր ազգերին էլ պատկանում է.
որովհետեւ այսօր ձեզ Փրկիչ ծնուեցաւ, որ
է Յիսուս Քրիստոս. դուք կը գտնէք
մանկանը խանձարուրի մէջ փաթըթած և
մսուրի մէջ դրած: Յետոյ յանկարծ այդ
հրեշտակի մօտ եկան ուրիշ շատ հրեշտակներ,
որոնք փառաբանում էին Աստուծուն և ա-
սում. «Փառք 'ի բարձունս Աստուծոյ և
յերկիր խաղաղութիւն 'ի մարդիկ հաճու-
թիւն»:

2. Երբ հրեշտակները հեռացան՝
հովիւները ասացին մէկմէկու. եկէ՛ք գնանք
Բեդղեհէմ քաղաքը և պարտենք մանկանը,
որի մասին հրեշտակը մեզ յայտնեց: Նո-
քա թողին իրանց հօտերը և շտապով

զնացին պտրտելու մանկան. և հրեշտակի տուած նշանի համեմատ գտան այրը. տեսան այնտեղ մանկան խանձարուրով պատած և մնուրի մէջ դրած. տեսան նաև Յովսէփին ու Մարիամին. երկրպագեցին Փրկչին և պատմեցին, թէ ինչպէս հրեշտակը երեւեցաւ նոցա և այն ամենը, ինչ որ տեսել էին ու լսել:

Հովիւները էլ չը մնացին Փրկչի մօտ. այլ յետ դարձան դաշտը իրանց ոչխարների մօտ. փառաբանում էին Աստուծուն, որ Նա Փրկիչ է տուել իրանց և պատմում էին այդ բանը ամենքին:

Ինչպէս որ հովիւները ուրախ էին Փրկչի ծնուելու վերայ, այնպէս էլ մենք ուրախանում ենք ամեն տարի յունվարի 6-ին, երբ հանդիսով տօնում ենք Փրկչի ծնունդը և երգում ենք այս շարականը.—

Խորհուրդ մեծ և սքանչելի, որ յայսմ աւուր յայտնեցաւ. հովիւք երգեն ընդ հրեշտակս, տան աւետիս աշխարհի:

Ծնաւ նոր արքայ 'ի Բեդ-
ղեհէմ քաղաքի. որդիք մարդկան
օրհնեցէք, զի վասն մեր մարմնա-
ցաւ:

Ճ.

ՅԻՍՈՒՍԻՆ ՏԱՆՈՒՄ ԵՆ ՏԱՃԱՐԸ—ՏԵԱՌՆԸՆԴԱՌԱՋ

(Ղուկ Բ. 22-40)

Յիսուսի ծնուելուց քառասուն օր
յետոյ ծնողները տարան Նորան Երու-
սաղէմ:

Հրէաների մէջ սովորութիւն կար,
որ քառասուն օրուան երեխային տանում էին
սաճարը, նուիրում էին Աստծուն և միևնոյն
ժամանակ զոհ էին մատուցանում: Հա-
րուստները տանում էին մի գառը, իսկ
աղքատները մի զոյգ աղանի կամ տատրակ:

Արովհետեւ Յովսէփն ու Մարիամը
աղքատ էին, այդ պատճառով նոքա գառան
փոխարէն տարան իրանց հետ մի զոյգ ա-
ղանի:

Յովսէփն ու Մարիամը Փրկչին տա-
րան Երուսաղէմի տաճարը և իրանց նուէրը
տուին քահանային. նա օրհնեց մանուկ
Յիսուսին և ընդունեց զոչը:

Այնտեղ կար մի ծերունի մարդ,
որի անունը Սիմէօն էր: Սուրբ Հոգին սո-
րան յայտնել էր, թէ սա չը պէտքէ մեռնի,
մինչև որ խոստացած Փրկչին (Մեսիային)
չտեսնէ: Այդ ծերունին արդէն գի-
տէր, որ այդ ժամանակ Փրկիչը պէտքէ

գայ տաճարը: Երբ ծնողները մանուկ Յիսուսին Երուսաղէմ տարան՝ Սիմէօնը գրկեց նորան, փառք տուեց Աստծուն և ասաց. «այժմ արձակիր քո ծառայիդ խաղաղութիւնով, Տէր, թող մեռնեմ, որովհետև իմ աչքերը տեսան Քո փրկութիւնը, որ Դու պատրաստել ես ամեն ազգերի համար. ես տեսայ այն լոյսը, որ պէտք է լուսաւորէ հեթանոսներին. ես տեսայ Քո ժողովրդի փառքը»: Յովսէփն ու Մարիամը զարմացած մնացել էին այս լսածների վերայ: Սիմէօն ծերունին Մարիամին ու Յովսէփին էլ օրհնեց:

Այնտեղ մէկ կին էլ կար, որի անունը Աննա էր. նա 84 տարեկան էր. նորա մարդը մեռել էլ շատ առաջ և այնուհետև իւր բոլոր կեանքը անց էր կացնում տաճարում. պաս էր պահում, աղօթք էր անում, բարի գործքեր էր կատարում և շարունակ ծառայում էր տաճարին: Աստուած նորան շնորհք էր տուել գալիք բաները իմանալու. նա մարգարէութիւն էր: Նա որ տեսաւ Յիսուսին, ճանաչեց

Նորան ու սկսեց ամենքին ասել, թէ արդէն
աշխարհք է եկել Փրկիչը, որին ամենքը
սպասում էին:

Երբ Յովսէփն ու Մարիամը ամեն
բան կատարեցին Տիրոջ օրէնքին համաձայն՝
յետ դարձան իրանց քաղաքը Նազա-
րէթ, որ գտնվում էր Գալիլիայում:

Այս տօնը մենք կատարում ենք ամեն
տարի Փետրվար ամսի 14-ին և կոչվում է
Տեառնընդառաջ: Հին ժամանակը սո-
վորութիւն կար, որ այդ տօնին կրակ էին
վառում եկեղեցու գաւթում, իսկ այժմ
եկեղեցում վառում ենք ջահեր և ամեն
մարդ մէկ մէկ վառած մոմ եկեղեցուց
տանում է տուն:

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՄԿՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

(Մատ. Գ. 13—17. Մարկ. Ա. 9—13. Լուկ. Գ. 21—23.)

1. Հրէաստանի մէջ ապրում էին երկու բարեպաշտ մարդիկ՝ Զաքարիան և նորա կին Եղիսաբէղը. նոքա մի որդի ունեցան, որի անունը Յովհաննէս դրին:

Յովհաննէսը փոքր հասակից անապատը քաշուեցաւ և այնտեղ էր ապրում: Անապատում ոչ մի տուն չկայ մարդկանց բնակութեան համար. այլ և ոչ մի ծաղիկ չէ կանաչում այնտեղ. տեղ տեղ միայն քանի մի ծառ է երևում: Այն անապատի միջով անցնում էր մի մեծ գետ Յորդանան անունով:

Յովհաննէսը գեղեցիկ շորեր չունէր

Հագին. նորա վերարկուն ուղտի բրդից էր շինած. կոպիտ էր և գեղեցիկ չէր. իսկ մէջքին կապած ունէր փոքրիկ կաշուէ գօտի. նա ուտում էր այնպիսի կերակուրներ, ինչ որ առհասարակ աղքատ մարդիկ են ուտում. օրինակ մարախ և վայրենի մեղր. գինի և օղի չէր խմում նա: Յովհաննէսը սիրով կատարում էր այն ամենը, ինչ որ Աստուած էր կամենում:

Աստուած Յովհաննէսին ասել էր. դնա անասպատը և քեզ մօտ եկող մարդկանց ասա.— խոստովանեցէք, որ դուք շատ չարութիւններ էք արել և խօսք տուէք, որ այսուհետև բարի մարդիկ կը դառնաք: Այդ ժամանակ Փրկիչը այլ ևս մանուկ չէր. նա արդէն երեսուն տարեկան էր: Նա կամենում էր ամենքին բարի և ազնիւ մարդիկ դարձնել: Շատ մարդիկ խոստովանում էին իրանց չար գործերը: Յովհաննէսը շատ էր ցաւում, որ մարդիկ այդ տեսակ չարութիւններ են արել. և նոքա խոստանում էին, որ իրանց կուղղեն: Նոքա սրբտանց ցանկանում էին Փրկչին տեսնել, որը

նոցա բարի և ազնիւ մարդիկ պէտք է դարձնէր: Սյդպիսի մարդկանց մկրտում էր Յովհաննէսը Յորդանանում:

2. Յիսուսն էլ Գալիլիայից Յորդանան գնաց Յովհաննէսից մկրտուելու: Առաջ Յովհաննէսը չէր ուզում նորան մկրտել, որովհետև գիտէր, որ Քրիստոսը ոչինչ յանցանք չունէր: Քրիստոսը միւս մարդկանց պէս չէր կարող ասել թէ.—ես կամենում եմ ինձ ուղղել, բարի և ազնիւ մարդ դառնալ, որովհետև նա արդէն սուրբ էր և արդար: Դորա համար Յովհաննէսը ասաց նորան—«ես պէտքէ քեզանից մկրտուեմ, դո՛ւ ես ինձ մօտ գալիս»: բայց Քրիստոս պատասխանեց. թո՛ղ այդ խօսքերը, դու միայն ինձ մկրտիր, ես կամենում եմ կատարել այն ամենը, ինչ որ Աստուած սահմանել է մարդկանց փրկութեան համար: Յովհաննէսը հնազանդուեցաւ Փրկչին և մկրտեց նորան Յորդանանի մէջ. և որովհետև Յովհաննէսը մկրտեց Քրիստոսին, դորա համար էլ նորան ասում են Յովհաննէս Մկրտ ի չ:

Յիսուսը արդէն կանգնած էր Յորդանանի մէջ. ձեռքերը կրծքին էր դրել, իսկ գլուխը քաշ զցել. նա աղօթում էր: Փրկիչը շրջապատուած էր լուսով: Երբ նա աղօթում էր՝ երկինքը բացուեցաւ. Յովհաննէսը տեսաւ, որ Աստուծոյ Հոգին աղանու կերպարանքով իջնում էր Նորավերայ և լսեց, թէ ինչպէս երկնքից Աստուած ասում էր. «Դա է իմ սիրելի Որդին, որին ես հաւանեցի»:

Քրիստոսի մկրտութիւնը, այն է
Զրօրհնէքը, մենք տօնում ենք Մենդեան
հետ միասին յունվար ամսի 6-ին. այդ
օրը հոգևորականները իբրև յիշատակ
Քրիստոսի մկրտութեան՝ եկեղեցական հան-
դիսով ժողովրդի հետ գնում են գետը,
ուր Խաչը ջուրն են գցում և Խաչով, Աւե-
տարանով ու Սուրբ Մեռոնով օրհնում են
ջուրը և ասում են այս տաղը.

Այսօր ձայնն հայրական յերկ-
նից իջեալ հաճոյական, սիրեցելոյ
Որդոյ վկայ.— այ յորդորէ, գետ
յորդորէ, գետ Յորդանան. յոր-
դորական ձայնիւ երգէր մեծ Կա-
րապետն Յովհաննէս:

Այսօր եկեալ Աստուածորդին
'ի Յորդանան խոնարհութեամբ,
ջրով մկրտիլ 'ի Յովհաննէ

Այսօր Մկրտիչն Յովհաննէս
'ի մկրտիլն հրաժարէր, թէ ինձ
պարտէ 'ի քէն մկրտիլ

Այսօր գոչէր քաղցր ձայնիւ

Աստուածորդին Կարապետին՝ պարտէր զօրէնսն կատարել

ՅԲ.

ՅԻՍՈՒՍԻ ՔԱՐՈՉՈՒԹԻԻՆԸ, ՄԱՏՆՈՒԹԻԻՆԸ, ՉԱՐ-
ՉԱՐԱՆՔԸ ԵՒ ԹԱՂՈՒՄԸ.

1. Յիսուս իւր քարոզներով յայտնում էր մարդկանց թէ ինքն է Աստուծոյ Որդին, և ուղարկուած է Նորանից՝ մարդկանց փրկութեան ճանապարհը ցոյց տալու համար. Նա ասումէր՝ մեր երկնաւոր Հայրը սուրբ է, զթած է, բարի է. Նա սիրում է մեզ աւելի քան մի հայր իւր հարազատ որդուն. ուրեմն մենք ևս պէտք է սրտով և հոգով սիրենք մեր երկնաւոր Հօրը՝ Նորա կամքը կատարելով, այն է պէտք է լինինք բարի, արդար, ճշմարիտ և զթած դէպի մեր ընկերները:

Նա ասումէր.—ով այս իմ խրատները կ'կատարէ, նա է իմ Հօր սիրելի որդին և

ժառանգ արքայութեան: Յիսուս ինչ որ քարոզում էր խօսքով, նոյնը կատարում էր և գործով.—Նա բարի էր, սիրում էր մանուկներին, մեծերին, արդարներին և մեղաւորներին, Նա խղճում, ողորմում և բարութիւններ էր անում այն ամեն մարդկանց, որոնք հաստատ հաւատով և յուսով իրան էին դիմում:

Նա բժշկում էր հիւանդներին, դիւահարներին, կաղերին, կոյրերին, անդամալոյծներին և յարութիւն էր տալիս մեռելներին: Յիսուսի այս ամեն բարերարութիւնները և Աստուածային նշանները տեսնելով օրէցօր շատանում էր Նորա աստուածութեանը հաւատացողների և Նորա խրատները պահողների թիւը:

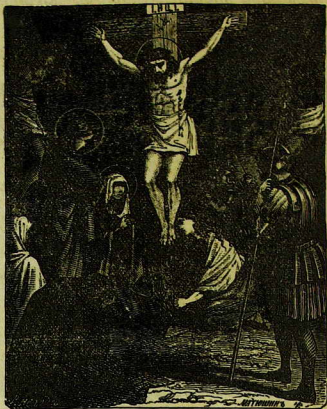
2. Բարի մարդիկ առհասարակ ունենում են աշխարհիս վերայ իրանց չար թշնամիքը. մեր բարի Փրկիչն ևս ունեցաւ իւր չար թշնամիքը: Սոքա էին հրէից դպիրները (կարդացողները), բահանաները, բահանայապետները և սոցա հետևողները:

Սորա՛ դրսից աստուածապաշտ ձևացող՝ և
գործքով կեղծաւոր, ազահ, խաբեբայ մար-
դիկ էին, որոնց այս պակասութիւնները

Յիսուսը իւր աներկիւղ ճշմարտախօսու-
թիւնով հրապարակ էր հանում ամեն անդ
և խայտառակում:

Յիսուսի այս ընթացքը ձեռնաու-
չինելով այս մարդկանցը՝ թշնամացան
Նորա հետ և Նորան սուտ վը-
կաներով դատապարտեցին դատաւորների

առաջ՝ որպէս յանցաւոր, և շատ տեսակ
չարչարանքներ տալուց յետոյ մեռցրին խա-
չի վերայ:

3. Երկու հարուստ և բարի մար-
դիկ, Յովսէփ Արեմաթացին և Նիկողիմոսը
հաստատ հաւատում էին Յիսուսի աստուա-

ծութեանը, նորա վեր առան Յիսուսի մարմինը խաչի վրայից և թաղեցին քարից փորուած մի գերեզմանի մէջ և մի մեծ սալաքար դրին գերեզմանի բերնին: Յիսուսը իւր մահուանից առաջ ասել էր թէ երեք օրից յետոյ պէտք է յարութիւն առնեմ. հրէաները այս խօսքին չէին հաւատում, այլ կարծում էին թէ Յիսուսի աշակերտները զիշերը կ'զան, կ'զողանան Նորա մարմինը և ամեն տեղ կ'հրատարակեն թէ յարութիւն է առել. և այս պատճառով հրէից քահանայ սպիտակները կնքեցին Յիսուսի գերեզմանի դուռը և կարգել տուին զինուորներ, որ պահպանեն գերեզմանը:

ԺԳ.

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԸ.

(Մատթ. իւ. Մարկ. ժգ. Ղուկ. իգ. Յովհ. ի.)

1. Թաղման երրորդ օրը առաւօտեան վաղ արևի ծագելուց առաջ երկիրն սկսեց

դողալ և շարժուիլ: Աստուծոյ Տրեշտակը իջաւ երկնքից: Հրեշտակի նստած տեղը կայծակի նման լուսաւորուեցաւ. Տրեշտակի շորերը սպիտակ էին և այնքան սպիտակ, որ կարծես թէ ձիւն լինէր:

Այդ Տրեշտակը գերեզմանի բերանի քարը վերցրեց և նստեց նորա վերայ. երբ գետինը շարժուեց և լոյս եղաւ, զինուորները այնպէս վախեցան, որ կիսամեռ վայր ընկան գետին: Իսկ յետոյ նոքա այդ բանը ՚ի հարկէ յիշում էին: Վերջապէս երկիւղը հետզհետէ աւելացաւ նոցա մէջ, այնպէս որ թողին ու փախան: Փրկիչը յարութիւն է առնում գերեզմանից և այնտեղ թողնում է կտաւը: Այլ ևս ոչ ոք չը մնաց բացի Տրեշտակից, որ նստած էր քարի վերայ:

Ահա այդ միջոցին եկան այդտեղ երէք կանայք. նոցա անուններն էին՝ Մարիամ Մազդաղինացի, Մարիամ Յակովբայ և Սաղովմէ: Նոքա շատ էին սիրում Փրկիչին. և կամենում էին նորա մահուանից յետոյ էլ իրանց սէրը ցոյց տալ: Իո-

րա համար էլ գնել էին խունկ և իւղ, որ
օծեն Փրկչի մարմինը: Այսպէս էր Հրէից
սովորութիւնը. ով մէկին սիրում էր՝ նորա
մահուանից յետոյ օծում էր նորա մարմինը:

Եւ այսպէս կանայք առաւօտեան վաղ
եկան. արեգակը դեռ չէր ծագել, ճանա-
պարհներին ոչ ոք չը կար դեռ. նոցա ոչ
ոք չը հանդիպեց. նոքա դիտմամբ այսպէս
վաղ էին եկել, որ ոչ ոք չը խանգարէ իրանց.
Նոքա խիստ տխուր էին. կանգնած էին
մեծ քարի մօտ, որ ծածկում էր գերեզմա-
նի դուռը և մտածում էին. գիտէին որ քա-
րը մեծ է և ծանր, որովհետև թաղման
ժամանակը տեսել էին, թէ որպիսի մեծ
քար դրին գերեզմանի բերնին. նոքա շատ
էին մտածում, թէ ով պէտք է քարը թա-
լայեցնէր. զինուորների վերայ նոքա չէին էլ
մտածում, որովհետև նոցա յայտնի չէր, թէ
Յիսուսի գերեզմանը հսկում էին: Երբ նոքա
մտածում էին թէ ինչ անեն, նայեցին
գերեզմանին և տեսան քարը գլորած.
հրեշտակին դեռ չէին տեսնում: Մարիամ
Մագդաղինացին վազում է իսկոյն և պատ-

մում է աշակերտներին և Պետրոսին, լաց է
լինում, կանչում է ու ասում. — Տիրոջը
գերեզմանից հանել են և չը գիտեմ թէ
որտեղ են դրել:

Միւս երկու կանայք գնում են
դէպի գերեզմանը, ներս են մտնում և Տի-

բող մարմինը այնտեղ չեն գտնուում: Գերեզմանում չորս կողմը նայելուց յետոյ խիստ տխրեցին, որ չգտան Փրկչի մարմինը. նոքա տեսան երկու մարդ, ճիւնի նման սպիտակ և երկայն փայլուն շորերով, որոնք նստած էին այնտեղ: Գերեզմանը լուսաւորուած էր. կանայք զարհուրեցան, լուսափայլ մարդկանց չկարողացան նայել և ընկան դետնի վերայ:

2. Այդ երկու մարդկանցից մինը՝ որ հրեշտակ էր, գիտէր, թէ կանայք ումն էին որոնում. ուստի և ասաց. մի՛ վախենաք, գիտեմ, որ Յիսուս Նազովրեցուն էք խընդրում, կենդանուն մեռելների մէջ ինչո՞ւ էք փնտռում, եկէք և տեսէք ուր որ Նորան դրել են. և յետոյ գնացէք ասացէք աշակերտներին և Պետրոսին, թէ Քրիստոսը յարութիւն է առել և կենդանի է: Հրեշտակը յիշեցրեց նոցա, ինչ որ Փրկիչն ասել էր, թէ պէտք է խաչուեմ, թաղուեմ, և երրորդ օրը յարութիւն առնեմ: Կանայք իսկոյն յիշեցին Փրկչի խօսքե-

ըր, որ տրամութիւնից մոռացել էին: Նոքա շտապեցին աշակերտներին իմաց տալու, որ սրանք էլ ուրախանան այս բանի վերայ: Իսկ իրանց պատահողներին ոչինչ չասացին, որովհետև խիստ վախենում էին:

Փրկիչը ճանապարհին պատահեց նոցա. նոքա նայեցին Նորան և ուրախացան իսկ Մարիամ Մազդաղինացին կրկին դարձաւ գերեզմանը և լաց էր լինում. այն ժամանակ Քրիստոս դուրս եկաւ նորա առաջ. Մարիամն ընկաւ Նորա ոտները, լաց էր լինում և ազօթում. նա առաջինը տեսաւ Փրկչին նախ քան միւս կանանց պատահելը:

Այս բանը պատահեց Զատիկ կիւրակէին. դորա համար էլ այդ օրն ենք տօնում Քրիստոսի յարութիւնը. այդ տօնին մենք յիշում ենք, որ Փրկիչը խաչուեց, թաղուեց և մահուանից երրորդ օրը յարութիւն առաւ և երգում ենք այս երգը.~
Քրիստոս յարեաւ 'ի մեռելոց,

մահուամբ զմահ կոխեաց և յարու-
թեամբ իւրով մեզ զկեանս պարզե-
եաց. նմա փառք յաւիտեանս ամէն:

ԺԻ.

Ք Ր Ի Ս Տ Ո Ս Ի Հ Ա Մ Բ Ա Ր Չ Ո Ի Մ Ը

(Մարկ. ժզ. 19. Լուկ. իշ. 49—59. Գործք առաքելոց

ա. 1—14)

Քրիստոս իւր յարութիւնից յետոյ
քառասուն օր էլի մնաց երկրիս վերայ.
այդ քառասուն օրուայ ընթացքում շատ
անգամ երևեցաւ իւր աշակերտներին և ուրիշ
բարեպաշտ մարդկանցը և ցոյց տուեց դո-
ցա, որ ինքը մեռած չէ, այլ կենդանի է:
Աշակերտները բոլորն էլ տխուր էին, երբ
Քրիստոս խաչի վերայ մեռաւ. իսկ այժմ
ուրախանում են, որ Նա կրկին կենդանի
է:

Երբ յարուցեալ Փրկիչը աշակերտ-
ների մօտ էր գալիս, սովորաբար կարճ
ժամանակ էր մնում նոցա մօտ, մի անգամ
էլ յանկարծ անյայտացաւ նոցա աչքից:

Քանի որ նոցա մօտ էր, շատ բաներ ասաց նոցա. Նա ասում էր, թէ շուտով Աստուծոյ մօտ պէտք է գնայ, թէ նոցա այլ ևս տեսնելու չէ:

Մի անգամ Յիսուս իւր բոլոր աշակերտներին հաւաքեց մի սարի վերայ և ասաց նոցա. երկնքում և երկրի վերայ ամենայն իշխանութիւն տուած է ինձ. ինչպէս ինձ ուղարկեց հայրը, այնպէս էլ ես ձեզ եմ ուղարկում. ուստի գնացէք այսուհետև և բոլոր հեթանոսներին քարոզեցէք և մկրտեցէք նոցա Հօր, Որդւոյ, և Սուրբ Հոգու անունով: Սովորցրէք նոցա այն բոլորը, ինչ ես պատուիրել եմ ձեզ:

Եւ ահա՛ Տէրը կանգնած էր իւր աշակերտների հետ Ձիթենեաց սարի գլխին. նոքա եկել էին Երուսաղէմից և բարձրացել էին այստեղ: Երուսաղէմը շատ մօտիկ է Ձիթենեաց սարին: Քրիստոս իւր տասներկու առաքեալների հետ այս լեռան վերայ խօսեց ու ասաց.— սպասեցէք Երուսաղէմում մինչև որ կուղարկեմ ձեզ մօտ մխիթարող Սուրբ Հոգին, ինչպէս որ խոստացել եմ:

Այս որ ասաց՝ բարձրացրեց ձեռքերը և օրհնեց նոցա և համբարձաւ երկինք, ամպը ծածկեց Փրկչին նոցա աչքերից, այնպէս որ այլ ևս չը տեսան Նորան:

Աշակերտները խիստ զարմացան և ապշած երկինք էին նայում Տիրոջ ետեւից. ահա՛ երևեցան նոցա երկու մարդ սպիտակ

շորերով, որոնք կանգնած էին նոցա մօտ
և ասում էին. ինչ էք կանգնել այստեղ
և երկինք նայում. այս Յիսուսը, որ ձեզա-
նից հեռացաւ ու երկինք բարձրացաւ՝ կրր-
կին կրգայ: Աշակերտները այս բանի վերայ
շատ ուրախացան և աղօթեցին. և Ձի-
թենեաց սարից յետ դարձան Երուսաղէմ,
ինչպէս Քրիստոսը նոցա հրամայել էր: Բայց
նոքա այլ ևս տխուր չէին, որ Փրկիչը նո-
ցա մօտ չէր. նոքա այժմ շատ էին ուրա-
խանում. միշտ տաճարումն էին, դովարա-
նում և օրհնում էին Աստուծուն:

Այս տօնը մենք կատարում ենք
Զատիկի տօնից քառասուն օր անց և
կոչվում է Համբարձումն:

ՍՈՒՐԲ ԼՈԳՈՒ ԳՍԼՈՒՍՏԸ

(Գործք առաքելոց ԳԼ. Բ.)

Փրկիչն այլ ևս իւր աշակերտների մօտ չէր, որ Նորան տեսնել կարողանային. Նա համբարձել էր երկինք. բայց երբ Նա դեռ աշակերտների մօտ էր, քարոզում էր նոցա և ասում էր, թէ երբ Ես ձեզնից կը հեռանամ, Սուրբ Հոգին երկնքից կուղարկեմ, նա միշտ ձեզ մօտ կը լինի և կը մխիթարէ ձեզ. մնացէք Երուսաղէմում մինչև Սուրբ Հոգին կընդունէք:

Այսպէս էլ կատարեցին աշակերտները. նոքա մնացին Երուսաղէմում, վերնատանը աղօթում էին Աստուծոյ և սպասում էին Սուրբ Հոգուն: Աշակերտները տասն օր էր ինչ որ սպասում էին. արդէն մօտեցել էր այն օրը, երբ նոքա պէտքէ ընդու-

նէին Փրկչի խոստացած մխիթարիչ սուրբ Հոգին: Հոգեգալստեան նոքա հաւարուած էին վերնատանը. նոցա մօտ դրած էին գրքեր, որոնք խօսում էին Աստուծոյ մասին. այդ գրքերը Սուրբ Գիրքն են, որ աշակերտները յաճախ կարդում էին. առաջուան գրքերը մեր գրքերի նման չէին. այլ փաթաթած էին: Աշակերտները շատ սիրով էին միմե-

անց հետ. կռիւ, անբաւականութիւն չունէին. ինչ ասել, որնոքա աղօթէին Աստուծոյ,

որ շուտ ուղարկէ Սուրբ Հոգին:

Եւ ահա յանկարծ մի խիստ քամի բարձրացաւ. այն տանը, ուր նստած էին աշակերտները, իջաւ Հոգին Սուրբը և հրեղէն լեզուների բաժանուելով նստաւ նոցանից ամէն մէկի վերայ և ամենքը լցուեցան Սուրբ հոգւով:

Աշակերտները աղօթում էին Աստուծոյ և շնորհակալութիւն յայանում Նորան, որ Փրկիչ ուղարկեց իրանց համար և Որը նոցա համար մեռաւ. նոքա աղօթում էին և Փրկչին, Որ իւր անձը զոհեց նոցա համար:

Մեզանից հեռու երկիրներում բընակվում են ուրիշ մարդիկ, որոնք խօսում են օտար լեզուներով. նոցա խօսածները մենք չենք կարող հասկանալ: Երուսաղէմից հեռու էլ կենում էին մարդիկ, որոց լեզուները աշակերտները չը գիտէին: Այդ օտար երկիրների մարդկերանցից շատերը եկել էին Երուսաղէմ հոգեգալստեանը. երբ աշակերտները Հոգւոյն Սրբոյ շնորհն ստացան, սկսեցին այդ օտար մարդկանց լեզուներով էլ խօսել:

լսողները զարմանում և ասում էին միմեանց.
չէ՞ որ սոքա ամենքը գալիլեացիներ են. սոքա
ինչ տեղից գիտեն մեր լեզուն, քանի որ
սոքա չեն սովորել մեր լեզուները. ոմանք էլ
ասում էին թէ հարբել են և անկապ անկապ
խօսում են:

Այն ժամանակ Յիսուսի աշակերտ-
ներից Պետրոսը վերկացաւ տեղից. սկսեց
խօսել և ասել.— Հրէաստանի բնակիչներ
և դուք որ Երուսաղէմումն էք բնակվում,
լսեցէք. մենք հարբած չենք, ինչպէս դուք
կարծում էք. մենք խօսում ենք մեր Փրկչի
ուղարկած Սուրբ Հոգւոյ շնորհաց լեզու-
ներով: Աշակերտները մարդկանց քարոզում
էին Փրկչի մասին. նոքա ասում էին, որ
Քրիստոս նոցա համար է մեռել, որ Նա
յարուլթիւն է առել և համբարձել, որ
Փրկիչը նոցա հիմայ էլ սիրում է և ցան-
կանում է երջանիկ անել: Երբ այս բանը
լսեցին մարդիք՝ հաւատացին առաքեալների
խօսքին. այդ օրը մօտ երեք հազար մարդ հա-
ւատաց, որոնք մկրտուեցան և դարձան բարե-
պաշտ մարդիկ:

Այս տօնը մենք կատարում ենք
Քրիստոսի համբարձումից տասներորդ օրը
և կոչվում է Հոգեգալուստ—Պենտեկոստէ:

ՅԶ.

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՍՈՒՐԲ ԽԱԶԻ ՎԵՐԱՑՈՒՄԸ

1. Մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսի
խաչելութիւնից յետոյ Նորա Սուրբ Խա-
չը երկու ականների խաչերի հետ միա-
սին ընկած էր Գողգոթա սարի գլխին, ուր
որ նոցա խաչեցին: Հաւատացեալները միշտ
գնում էին երկրպագելու նորան. հրէաները
որպէս զի չը թողնեն նոցա պաշտելու Սուրբ

Խաչը՝ երեք խաչերը միասին տարան ձգեցին
Քրիստոսի գերեզմանի այրը և բերանը ծած-
կեցին քարով և հողով:

Կողոզէս կայսեր կին Պատրոնիկէ
Թագուհին, որ Քրիստոսի հաւատացող էր
գտաւ Սուրբ Խաչը առաջին դարում և Յա-
կովբոս Տեառնեղբայրը բարձրացնելով
Սուրբ Խաչը ասաց այս երգը.

Խաչի բո, Քրիստոս, երկիրպա-
գանեմք, և զԹաղումն բո մեծա-
ցուցանեմք, և զսուրբ յարութիւնդ
բո, փառաւորեմք. եկայք հաւատա-
ցեալք երկրպագեսցուք Քրիստոսի
Աստուծոյ մերոյ. փանն զի եկն 'ի
ձեռն Խաչին իւրոյ շնորհեաց պարզևս
աշխարհի, սուրբ Աստուած, սուրբ
և հզօր, սուրբ և անմահ, որ յարեար
'ի մեռելոց, ողորմեա՛ մեզ:

Այս տեղից սկսած հաւատացեալները
սկսեցին Սուրբ Խաչի Վերացման տօն կա-
տարել ամեն տարի:

2. Շատ տարիներ անցնելուց յետոյ հեթանոսները որպէս զի արգելեն բրիստոնեաներին Գողգոթա գնալ և Քրիստոսի զերեզմանին երկրպագութիւն տալ շինեցին այնտեղ կռատուն: Կոստանդիանոս թագաւորի մայր Հեղինէ թագուհին Քրիստոսից 327 տարի անց քանդել տալով այդ կռատունը՝ գտաւ Փրկչի զերեզմանը և սուրբ Խաչափայտը:

Երուսաղէմի Մակարիոս պատրիարկը մեծ հանդիսով բարձրացրեց Սուրբ Խաչը Ժողովրդին ցոյց տալու և ամենքը երկրպագութիւն տուին նորան. և այդ տեղից ստացաւ Խաչվերաց անունը:

Խաչվերացի տօնը մենք կատարում ենք սեպտեմբեր ամսին:

3. Քրիստոսի Սուրբ Խաչը փառաւոր ամանի մէջ դրուած պահվում էր Գողգոթա սարի վերայ շինուած մեծ եկեղեցու մէջ և հաւատացեալները զնում էին երկրպագութիւն անելու նորան:

Քրիստոսից 614 տարի յետոյ Պարսից Խոսրով թագաւորը Երուսաղէմ քաղաքը առաւ ու կողոպտեց. գերի տարաւ շատ քրիստոնեաներ և նոցա հետ Երուսաղէմի Զաքարիա պատրիարզին. Քրիստոսի Սուրբ Խաչն էլ եկեղեցուց վերցնելով տարաւ իւր տէրութեան մայրաքաղաքը՝ Դաւրէժ և դրաւ թագաւորական գանձարանում:

Սա մէկ պատիժ էր, որ Աստուած տուեց քրիստոնեաներին իրանց մեղքի համար: Բայց Աստուած ներող է. ինչպէս գիտէ պատժել, այնպէս էլ ողորմում է իրան հաւատացողներին: Այդ ժամանակ Յունաստանում թագաւորում էր Հերակլը. Աստուած տուեց նորան քաջութիւն, այնպէս որ Պարսից թագաւորը խոնարհեցաւ նորա առաջ և ուզեցաւ հաշտուիլ Հերակլի հետ: Հաշտութեան պայմաններից մէկն էլ այն էր, որ պարսիկները Քրիստոսի Սուրբ Խաչը պէտք է յետ դարձնէին. այդպէս էլ եղաւ. Պարսից թագաւորը Սուրբ Խաչը իւր փառաւոր ամանովը յետ դարձրեց: Գերի տարուած քրիստոնեա-

ներն էլ ազատուեցան և յետ դարձան Երուսաղէմի Զաքարիա պատրիարզի հետ միասին: Այս պատճառով Հերակլ կայսրն էլ Երուսաղէմ դնաց և մեծ հանդէս կատարելով՝ վեր առաւ Սուրբ Խաչը և նորից տարաւ դրեց Գողգոթա սարի գլխին շինուած եկեղեցու մէջ:

Այս բանը պատահեցաւ Քրիստոսից 629 տարի յետոյ սեպտեմբեր ամսի 14-ին: Այսպատճառով էլ մեր եկեղեցին այդ տօնը կատարում է սեպտեմբեր ամսին:

ՃԷ.

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՍՈՒՐԲ ԽԱՉԻ ԳՏՆԵԼԸ

ԳԻԻՏ - ԽԱՉ:

1. Յիսուս Քրիստոսի երկինքը համբառնալուց յետոյ՝ հրէաները իրանց պատժը ստացան, կռապաշտ հռովմայեցիները եկան և հրէաներին չարչարեցին ու գերի տարան: Բայց որովհետև հրէաները Քրիստոսի դէմ ատելութիւն ունէին,

այդ պատճառով էր Քրիստոսի գերեզմանի տեղը Խաչափայտի հետ մէկտեղ հողի տակ էին թաղել: Մի քանի տարուց յետոյ հեթանոսներն էլ Յիսուսի գերեզմանի փոսը հողով լքցրին և նորա վերայ տաճար շինելով՝ կուռք դրին այնտեղ: Որովհետև խեղճ քրիստոնեաները շարունակ նեղութիւն էին կրում թէ հրէաներից և թէ հեթանոսներից, այդ պատճառով չը կարողացան մէկ հնար գտնել, որ այն տեղը չապականուի և այն պատուական գանձը հողի տակ չմնայ:

Երեք հարիւր տարի անցնելուց յետոյ՝ Աստուած իւր անչափ մարդասիրութիւնով Սուրբ եկեղեցուն խաղաղութիւն շնորհեց: Կոստանդիանոս կայսրը քրիստոնեայ դարձաւ և հրամայեց Քրիստոսի Սուրբ Գերեզմանի տեղը սիրուն եկեղեցի շինել. Կոստանդիանոսի մայր սուրբ Հեղինէ թագուհին էլ գնաց Երուսաղէմ թէ Սուրբ տեղերը տեսնելու և թէ գլուխ բերելու այդ եկեղեցու շինութիւնը:

Երբ որ Հեղինէն Երուսաղէմ հա-

սաւ՝ ուզեցաւ մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսի խաչափայտը դանել: Այդ պատճառով Երուսաղէմի ամեն կողմը պարտել տուեց, բայց ՚ի զուր սեղ. որովհետեւ հրէաների և կուսականների ձեռքով Սուրբ տեղերը բոլորովին աւերուել էին: յետոյ Հեղինէն փորել տուեց այնտեղ, ուր որ խաչուած էր Փրկիչը, խորը փորելուց յետոյ այնտեղ գտաւ Փրկչի գերեզմանը և նորա մօտ երեք խաչ, Յիսուսի ձեռքերի ու ոտների մեխերը և խաչի գլխի տախտակը, որի վերայ Պիղատոսը գրել էր:

2. Սոցա դանելուց յետոյ հարկաւոր էր իմանալ թէ որն էր այն խաչը, որի վերայ յ Յիսուս Քրիստոս մեռաւ: Սորա ճարն էլ գտան: Երեք խաչերն էլ դիպցրին բաղարի մէջ նոր մեռած մէկ պատանուն. երբ որ երրորդ խաչը դիպցրին՝ մեռած պատանին կենդանացաւ ու սկսեց փառք տալ Աստուծոյ:

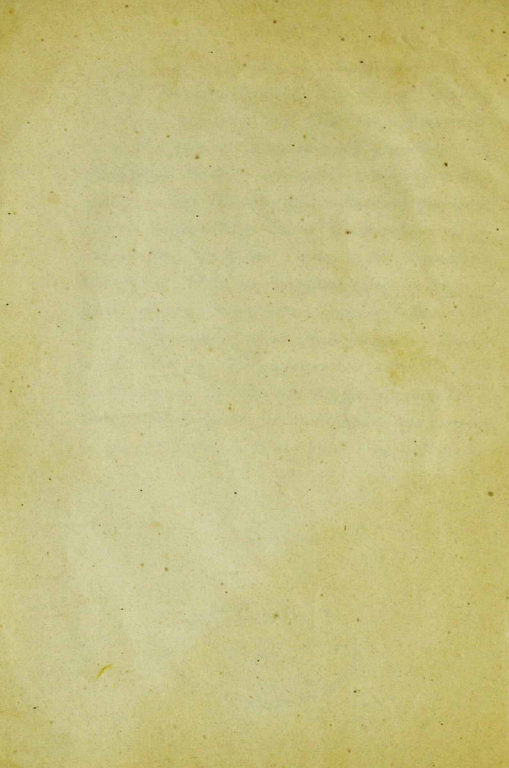
Աստուածասէր սուրբ թագուհին այս պատուական գանձը գանելով ուրա-

խութիւնով լցուեցաւ և երկրպագութիւն տուեց Սուրբ Խաչին: Մի կտոր կտրեց նորանից, վերցրեց իւր հետ, որ իւր որդուն՝ Կոստանդիանոս թագաւորին տանէ. իսկ մնացորդի համար արծաթ է գեղեցիկ աման շինել տուեց թանկագին ակներով զարդարուած և յանձնեց Սուրբ Մակարիոս հայրապետին. իսկ սա դրեց այն հոյակապ եկեղեցու մէջ, որ Կոստանդիանոս կայսրը շինել տուեց Գողգոթա սարի գլխին:

Այսպէս ահա գտնուեցաւ Քրիստոսի Սուրբ Խաչափայտը. այս տօնը մինչև այսօր էլ մեր եկեղեցին կատարում է հանդիսով հոկտեմբեր ամսին և այս տօնը կոչվում է Գիւտ — Խաչ կամ Խաչ-Գիւտ:

— 1
20
— 1
— 1

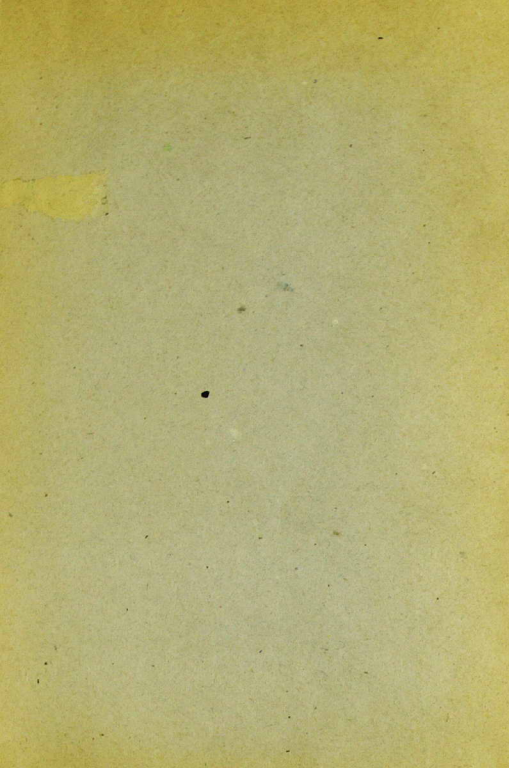

152

572
Տեղ
Օրինակ

ԳԻՒՑ ՔԱՀԱՆԱՅ ԱՂԱՆՆԱՆՆԻ
ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

1. Հառատարակութիւնք ամեն արգելքների յաղրում Ռ. Կ
Է. Ֆրանց Հսօմանի. 1877 — 4
2. Խառարից դեպի լոյս. նոյն Հսօմանի. 1877 — 4
3. Դօն-Քիշտ Լամանդեցի. Մ. Սերվանտեսի 1 — 0
4. Գեորգ Ռոյլեստոն 1879 — 0
5. Նրրորդ սակի. առակ Լակիդէի (պարգեաւորած
Ս. Պետերբուրգի Ֆրեօբէեան ընկերութեան կող-
մից). 1879 —
6. Ռօբինզօն. (նրատարակութիւն Թիֆլիզի տպագրա-
կան ընկերութեան) —
7. Չեստերտօնի ժառանգը պատկերագարդ վեպ. 1882 1 —
8. Ակտեա. Տ. Սիսօեվաի. 1885 —
9. Նան էրնստ Սմօլեար. Ն. Նանզուկի. 1885 —
- 10 Աղօթատետր. Ի պետս մանկանց Հայաստանեայց
Եկեղեցւոյ —
- 11 Կրօնի դասագիրք. Երկրորդ տարուայ ուսումն
Հայոց Եկեղեցական-ժխական ուսումնարանների
համար. Երկրորդ տպագրութիւն 1887 —
- 12 Կրօնի դասագիրք. Երրորդ տարուայ ուսումն
Հայոց Եկեղեցական-ժխական ուսումնարանների
համար. 188 —

ԳԱՆ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0022436

A ¹¹
5722